

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:

Suh Yoon Lee and Jooyun Hong
THE HAVING: THE SECRET ART
OF FEELING AND GROWING RICH

Copyright © 2019 by Suh Yoon Lee and Jooyun Hong
All rights reserved.

This translation published by arrangement with Harmony Books,
an imprint of Random House, a division of Penguin Random House LLC
Translation Copyright © 2020 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-03374-8



Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

SU JUN LI I ĐOJUN HONG

O B I L J E

TAJNA UMETNOST BOGATSTVA

Preveo Vladan Stojanović

VULKAN
IZDAVAŠTVO

Beograd, 2020.



Prolog

„Ovoj ženi je suđeno da obogati druge.“

Te reči su odjekivale mojim umom dok sam kroz prozor aviona gledala u beskrajni planinski lanac. Pretpostavljala sam da letimo preko Azije. Krenula sam u Evropu da se sretнем sa Su Jun Li, koja je poznata kao guru bogatih. Otac mi je preminuo pre nekoliko meseci. Čitavog života je štedeo novac i zamolio me je, pre nego što je umro, da pronađem način da se obogatim, ali tako da ne žrtvujem sadašnjost zarad budućnosti. Raspitala sam se, koristeći svoje brojne novinarske veze, i shvatila da ta žena možda može da mi ponudi pravi odgovor. Zapitala sam se gledajući kroz prozor: „Mogu li se i ja obogatiti kad je upoznam?“

Majstor Pravilnog Razmišljanja, Kraljica Uvida, La Divina, Oaza Beznadežnih, Vodeća Vizionarka... To je spisak nadimaka dostojan i Deneris Targerijen. A vlasnica svih tih imena bila je Su Jun, privlačna očaravajuća tridesetogodišnjakinja. Još u šestoj godini započela je posao kojim će se baviti čitavog života: posmatranje tuđih života i izučavanje tajni bogatstva. Već u tinejdžerskim godinama postala je savetnica bogatih. U dvadesetim je već stekla ugled gurua među cenjenim poslovnim ljudima, moćnicima na tržištu nekretnina

Su Jun Li i Đojun Hong

i investorima. Pričalo se da ljudi čekaju duže od godinu dana da bi čuli njene savete i da ih traže čak i predsednički kandidati i globalni biznismeni. Analizirala je više od 100.000 slučajeva bogatih i objedinila rezultate opsežnog istraživanja da bi pronašla tajnu bogatstva.

Jedan novinski članak o njoj bio je naročito upečatljiv. Kineski trgovci po tradiciji čitaju sudbinu jedan drugom pre sklapanja posla. Su Junina baka naučila je kako da čita sudbine radeći s kineskim trgovcima u tekstilnoj industriji. Pročitala je sudbinu i unučadi. Su Junina ju je iznenadila. Njena šestogodišnja unuka posedovala je izuzetan dar da donese imetak i sreću velikom broju ljudi. Baka je tad rekla: „Ovom detetu je suđeno da obogati druge. Su Jun će voditi veliki broj ljudi do bogatstva i izlečiti njihova srca.“

Duboko sam se zabrinula na ovoj etapi puta. Šta ako mi Su Jun kaže da je nemoguće obogatiti se u ovom novom svetu i da je vreme da prestanem da sanjam o tome? I šta ako mi da neki nedelotvoran savet – koji će samo pogoršati moju situaciju? Šta ako sam pogrešno razumela njene reči i ako se ispostavi da zapravo nije htela da prelazim toliki put samo da bismo se srele?

Uključila sam svetlo iznad sedišta i potegla beležnicu da bih se ratosiljala uznemirujućih misli. Napisala sam pitanja koja sam želela da postavim Su Jun kad je upoznam:

Šta mogu da uradim da bih se obogatila?

To jest, ako mogu da se obogatim. Mogu li uopšte da se obogatim?

Kada ću se obogatiti?

Koliko novca ću imati?

Mogu li biti bogata bez žrtvovanja današnjice?

Avion je počeo da se spušta. Šake i stopala su mi drhtali od vibracija.
„Nisam sigurna, ali mislim da će mi se život promeniti.“



Moj otac je voleo rumenkou. To je riba veličine dlana, obično usoljena i osušena. Prodaje se u pakovanju od deset komada za oko 300 \$. Uglavnom se služi na tradicionalnim korejskim svetkovinama. Kad god bi oca pitali koje mu je najdraže jelo, uvek bi odgovarao: rumenke. Govorio je o slanom ukusu, u kom je u detinjstvu uživao u gostima kod rođaka. Posle čežnjivog prebiranja po uspomenama, upustio bi se u pričevanje stare narodne priče.

„Nekada davno živeo je tvrdica koji je voleo rumenke. Međutim, čuvao ih je obešene na tavanici, pošto se ustručavao da jede taj skupi specijalitet i nakon što se obogatio. Pojeo bi malo pirinča, zagledao bi se u rumenku i rekao: *Uh... slana je.* Radio bi to dan za danom. Jeo je goli pirinač, zurio u sve kvarniju ribu, koja bi na kraju načisto istrulila.“

Možda mislite da je pouka ove priče da treba da uživamo u životnim zadovoljstvima dok možemo. Ali nije. Otac je pričevao tu priču zato što se divio tvrdici. Hteo je da me nauči vrlinama štednje i samoograničavanja.

Moja porodica se, kad sam bila mala, držala sledećeg pravila: *Uštedjena para je zarađena para.* Otac je za stolom propovedao da ne smem da ostavim ni zrno pirinča ili kap supe u tanjiru. U detinjstvu nisam smela da kupujem slatkiše ili da koristim više od tri listića toalet-papira. Čak sam morala da pazim koliko vode trošim na pranje. A moj otac je bio glavni inspirator ovog štedljivog ponašanja. I on je oklevao da kupi rumenku čak i nakon što je bio u prilici da je priušti.

Su Jun Li i Đojun Hong

Rođen je u Seulu, u poslednjoj godini Drugog svetskog rata. Živeo je u nemaštini, zbog razaranja u Korejskom ratu tokom pedesetih godina. Moj deda se tada krio od mobilizacije i teret obezbeđivanja hrane pao je na pleća mog šestogodišnjeg oca i njegovog starijeg brata. Njih dvojica bi se noću iskradali iz kuće da bi sakupljali zrna i ljske pirinča. Danju su skromno zarađivali prodajući sladoled na ulici. Tata je tih godina zamalo umro od gladi, jer je živeo na supi s veoma malo pirinča. Preskakanje večere bilo je mnogo gora kazna od bakinog zanovetanja što nije prodao dovoljno sladoleda.

Odonda je plašljiv i oprezan s novcem. U kasnim životnim godinama često je govorio: „Radije bih umro nego da ponovo budem siromašan.“ Nedostatak novca je za mog malog oca značio glad, strah, čak i moguću smrt.

Otar je jedne noći u detinjstvu zaspao plačući. Stomak mu je dannima bio prazan. Naglo ga je probudio nečiji plač.

„Žao mi je što si gladan zbog mene. Zaista mi je žao.“

Deda je držao tatu za ruku i plakao kao dete. Njegov glas je bio slabašan od gladi i nerazgovetan od suza. Tata je rekao da mu je to najtužnija životna uspomena.

Zapamtila sam očevo naborano i uplakano lice dok je pripovedao tu priču. Ne prestaje da me rastužuje.



Moj otac je od detinjstva bio marljiv radnik. Samo on od petoro braće je diplomirao na univerzitetu. Radio je kao inženjer u jednoj od najvećih korejskih kompanija u oblasti teške industrije. Sedamdesete i osamdesete bile su vreme brzog ekonomskog rasta u toj privrednoj grani. Otac je, kao i većina ljudi tog vremena, radio mnogo, i noću

i vikendima. Govorio je da mu je briga o meni i bratu davala snagu, ma koliko umoran bio. Zapinjao je iz petnih žila kao glava porodice. Nikad se nije žalio na umor, a mi nijedanput nismo plakali od gladi.

Podelio je s nama svoj stav prema novcu. Govorio mi je: „Ljudi mogu svakog časa izgubiti novac i ostati bez prebijene pare. Nekontrolisano trošenje će vam uništiti život. Novac je stvoren za čuvanje, a ne za trošenje.“

Posle penzionisanja je imao dovoljno sredstava za život. Posedovao je kuću i životno osiguranje. Imao je dovoljno novca da putuje u inostranstvo kad god je htio. Deca su mu bila finansijski nezavisna. Ali tata je uvek bio duboko zabrinut da će mu se novac istopiti preko noći. Pomno je pratio sve priče o bankrotstvima i poslovnim neuspesima. Nagonile su ga da budno pazi na trošenje.

U kasnim životnim godinama držao se jednostavne rutine. Budio se ujutru i radio lake vežbe. Igrao je igricu „Go“ na kompjuteru. Odlazio je na besplatni ručak u centru za starije građane i popodneva provodio u šetnji pored reke. Nije radio ništa što se plaćalo. To znači da nije išao na golf niti je putovao u inostranstvo s prijateljima. Njegov jedini hobi bile su šetnje po prirodi. Dva puta nedeljno obuvao je planinarske cipele i veoma rano izlazio iz kuće. Kad god bi pošao u šetnju, osmehnuo bi se i rekao: „Ništa nije jeftinije od šetnje po prirodi. Za nju su ti potrebne samo izdržljive noge i boca s vodom.“

Tata je takođe trpeo hladnoću i vrućinu koliko god je to bilo moguće. Nije uključivao rashladni uređaj ni kad je bilo toliko toplo da se puter topio u kući. U jako hladnim danima nosio je džemper ili zimski kaput. Nije bacao vodu kojom je prao ili čistio zube. Skupljao ju je u velike kofe i sipao u klozetsku šolju, da bi uštedeo na računima za vodu.

Su Jun Li i Đojun Hong

Imao je još jedan hobi. Skupljaо je i ono što drugi ljudi bace. Gomilao je odeću, cipele, nameštaj ili elektroniku iz kanti za đubre ili napuštenih kuća. Jedna soba u njegovoј kući bila je puna tih starih stvari. Ta prostorija je ličila na deponiju, ali je za njega bila riznica s blagom. Moj sedamdesetogodišnji otac bi se oduševio kao dete kad god bi otvorio vrata te sobe.

Ali njegov život se jednog dana naglo promenio.

Posetio je doktora zbog naglog gubitka težine. Doktor mu je rekao bezizražajnim glasom: „Imate rak pankreasa. Dobrano se proširio. Ne možemo da vas operišemo.“

Otac je bio šokiran. Um mu se ispraznio. Na jedvite jade je otvorio usta. Promucao je: „Koliko mi je... u tom slučaju... ostalo pre nego što...“

Nije mogao da završi rečenicu.

Doktor je promrmljao, izbegavajući da pogleda oca u oči. „Pa, to je teško reći. Sve zavisi od čoveka. U slučaju poput vašeg obično kažemo tri do šest meseci...“

Otac se isteturao iz bolnice.

Avgustovsko sunce je još jarko sijalo, a svet bio pun energije. Ljudi su žurno koračali i razgovarali telefonima. Deca su se veselo igrala. Ali svet mog oca kao da se zaglavio. Satima je besciljno lutao. Kad je došao sebi, video je da ima više od dvadeset propuštenih poziva od mame. Pozvao ju je i oklevajući saopštilo: „Imam rak... rak pankreasa.“



I ja sam se uspaničila kad sam saznala da otac ima rak. Nikad u životu nije bio ozbiljnije bolestan, bar koliko je meni bilo poznato. Ne pamtim da sam ga ikada videla i prehlađenog. Za mene je on bio čvrst

kao stena, masivan kao planina. Nisam mogla da verujem da bi takav čovek mogao uskoro da iščezne s ovog sveta. Šta mogu da uradim? Kako da mu pomognem? Prvo sam pomislila na rumenku: tatinu najdražu ribu, koja mu je bila preskupa da bi je kupovao. Otrčala sam do bakalnice. Suze su mi grunule na oči kad sam je zatražila.

Osećala sam se glupo što sam tek sad odlučila da kupim voljenu poslasticu tati. Koliko prilika će imati da ga darujem njome?

To je, nažalost, bila prva i poslednja rumenka koju sam mu poslala. Majka ih je servirala pri svakom obroku, ali tata nije mogao da pojede ni polovinu. Ćelije raka su se brzo širile i napadale mu stomak.

Međutim, čak i kad se razboleo, otac se nije odrekao vere u štednju, koje se držao čitavog života. U bolnici je tražio da bude u šestokrevetnoj sobi, koja je koštala manje od 10 \$, zahvaljujući popustu sa zdravstvenog osiguranja. Zažmурio bi i nabio čepiće u uši kad bi ostali pacijenti postali previše bučni. Nije mogao da gleda televizor kad god je hteo. U takvima uslovima mu je bilo teško da razgovara i s porodicom. Međutim, tražio je da ostane u toj sobi ma koliko se majka trudila da ga nagovori da se premesti u jednokrevetnu.

Iz dana u dan je slabio. Gornji deo tela mu se sveo na kost i kožu. Noge su mu se nadule. Jednog dana me je uhvatilo za ruku i, kao da mi prenosi neko predskazanje, rekao:

„Čitavog života sam želeo da budem bogat. Zbog toga sam neprestano štedeo. Ali nisam se obogatio. S kajanjem posmatram svoj život. Možda sam propustio mnoge divne trenutke zato što sam revnosno štedeo... povlačim sve što sam ti rekao u vezi sa skromnošću. Ne usredsređuj se na štednju, već pronađi pravi način da se obogatiš. Pronadi odgovor za kojim sam ja neuspešno tragao čitavog života.“

Otac me je prvi put držao za ruku otkad sam odrasla. Ruke, koje su me s lakoćom dizale u detinjstvu, sad su bile mršave, suve i tanušne.

Su Jun Li i Đojun Hong

„Kunem ti se da će pronaći način, tata. Neću dozvoliti da tvoj život i sve što si naučio budu uzaludni.“

Rekla sam mu ono što sam oduvek htela da mu kažem, a pre nisam mogla. „Velim te, tata.“

Zurio je u tavanicu slepim očima. Plakao je.

Umro je jedne januarske noći. Kad sam izašla iz mrtvačnice u kojoj sam ostavila tatu, padao je fini sneg s mračnog noćnog neba. Zamisljala sam mećavu kojom će vaseljena pozdraviti njegovu dušu. Oštiri zimski vetar ošamario me je po licu kad sam se zagledala u nebo. Tek tada sam shvatila da je tata zaista napustio svet.

Posle pogreba sam preuzela na sebe da rasklonim očeve stvari iz roditeljskog doma. Otvorila sam zamrzivač i videla zamrznutu rumenkulu, koja je ostala bez vlasnika.

Suze, koje sam dugo zadržavala, konačno su grunule. Pala sam na pod i gorko zaplakala. Ridala sam kao dete. Osetila sam koliko sam volela oca. Tugovala sam zato što je uskraćivao sebi zadovoljstva koja su mu bila nadohvat ruke. Umro je i ne probavši još jednom svoje najdraže jelo. Tada sam shvatila nešto što će uskoro postati zakletva koju sam dala sebi. Ne želim tako da živim, ali ispuniću očevu poslednju želju. Pronaći će način da se obogatim bez odricanja.

.....

I deo

.....





Guru

Nedugo posle očeve smrti proslavila sam četrdeseti rođendan. Život mi se činio drugačijim nakon ta dva događaja. Poticala sam iz srednje klase. Studirala sam na najboljem univerzitetu i deset godina radila kao novinar u jednoj od najvećih listova u zemlji. Završila sam master iz biznisa na Vortonu pri Pensilvanijskom univerzitetu. Radila sam u američkoj kompaniji na odnosima s javnošću. Moj život nije bio izuzetno uspešan, ali ni neuspešan. Imala sam pristojnu platu i bila poštovana na poslu. Udalala sam se za čoveka dobrog srca, koji je radio u državnoj administraciji. Imala sam sina. Nisam strahovala od siromaštva, ali nisam živela opušteno i bez finansijskih briga.

Živila sam, takoreći, stegnuto. Moje prijateljice, koje su imale za muževe bogate doktore, advokate ili naslednike zamašnog porodičnog imetka, živele su daleko lagodnim životom. Ja sam se teško rastajala i od deset dolara. Sekla sam redovno kupone s popustima iz novina i trčala da pri kraju radnog vremena kupim meso i ribu po sniženim cenama. U vožnji sam uvek poredila cene benzina na pumpama. Dugo sam istraživala po internetu kad sam kupovala stvari za sina, kako bih pronašla najniže cene. I nikad nisam kupovala skupe stvari. Insistirala

sam na popustima i slala račune u tržne centre ili robne kuće. Satima sam zvala telefonom dok ih ne bih isposlovala.

I iako sam skromno živela, plata bi mi do kraja meseca nestala s bankovnog računa. I bila sam zadovoljna što nisam u minusu, umešto da uživam u finansijskoj stabilnosti. Moj život je uvek bio pun žrtvovanja današnjice za sutrašnjicu. Ali kada će ta sutrašnjica doći? Da me je neko pitao da li želim da živim na taj način, svakako bih odlučno odgovorila: „Ne!“

Posle očeve smrti potražila sam najbolji način da se obogatim. Mnogo sam čitala i crpla iz novinarskog iskustva. Razgovarala sam sa stručnjacima da bih se upoznala s najboljim tehnikama za sticanje imetka. Od svih sam dobijala isti odgovor: stepenice koje obične ljude vode ka bogatstvu odavno su se srušile.

„Tomas Piketi je napisao da je stopa rasta kapitala pretekla stopu rasta ekonomije. Ne možete preteći ljude sa zamašnim nasledstvom, ma kako marljivi bili.“

„Razvoj veštačke inteligencije i robova smanjiće zaposlenost. Kapitalisti će postajati sve bogatiji, a obični ljudi sve siromašniji.“

Na svojim istraživanjima upoznala sam mnogo mladih ljudi. I oni su očajnički tragali za odgovorom na isto pitanje.

„Starije generacije govore da moraju štedeti za penzionerske dane. Ali ja ne želim da žrtvujem mladost zarad budućnosti.“

„Ništa mi ne ostaje od plate kad platim kiriju, ratu za studentski kredit i troškove života. Stupanje u brak i deca će me suočiti s još većim troškovima. Mislim da neću moći da potrošim mnogo novca na sebe ili da kupim kuću.“

„Otkud toliki ljudi s novostečenim bogatstvom, iako svi kažu da je sve teže obogatiti se? Šta je njihova tajna? Da li ću se ja ikada obogatiti?“

Posle niza obeshrabrujućih iskustava na sve strane, saznala sam da ipak postoji jedna osoba na svetu koja može da odgovori na moje pitanje: guru za bogate. Došlo mi je da se opaučim po čelu kad sam to čula, zato što sam je već upoznala pre deset godina.

Krajem 2006. radila sam kao novinarka vikend-dodatka. Tragala sam za vestima koje bi mogle poslužiti za neobavezno čitanje preko vikenda. Izašla sam na piće s kolegama i uz vino čula priču o guruu za bogataše Su Jun Li. Žena s kojom su svi bogataši želeli da se vide imala je dvadeset i neku godinu i diplomu prestižnog univerziteta. U šestoj godini je već proučila klasično azijsko učenje o sudbini, takozvana četiri stuba, koje predviđa život na osnovu datuma i vremena rođenja. Pričali su da je ovladala najvažnijim istočnjačkim i azijskim klasicima i da je analizirala podatke hiljada ljudi da bi stvorila vlastiti pogled. Čula sam da su njene knjige o bogatstvu našle mesto na listama bestselera.

„Auh! Njena priča je očaravajuća. Reci mi još nešto o njoj“, usklknula sam.

Kolega je otpio gutljaj vina i nastavio. „Znaš li šta je najfascinantnija stvar u vezi s njom? Ko god da ju je upoznao misli da je upoznao drugačiju osobu.“ Te reči su u meni probudile silnu radoznalost. Nastavio je: „Neki kažu da ih podseća na mudrog učitelja, dok drugi tvrde da više liči na zavodljivu vešticu. Ima i onih koji je zovu naivnom devojkom. Čuo sam da je nekoliko ljudi toliko potpalo pod uticaj njenog magnetizma i da je obožavaju. Naravno, nemaju nikakve šanse kod nje.“

„Zaista?“

„Da. Ali svi koji su je sreli slažu se u jednom. Kažu da su im se životi posle toga promenili, da su prigrili sreću i iskoristili prilike koje su im se ukazale, a i da su postali bogatiji.“

Su Jun Li i Đojun Hong

Instinkt mi je govorio da bi to mogla biti velika priča. Očajnički sam želela da je upoznam i shvatim kakva je osoba. Zaključila sam, čim sam čula priču, da će biti veliki hit kod čitalaca. Pozvala sam je da bih zakazala sastanak.

Na dan intervjeta sam je čekala u predvorju zgrade. Neko je ubrzo prošao kroz velika staklena vrata. Nekih trenutaka u životu sećamo se kao da su se juče dogodili. Večito pamtim atmosferu, mirise i zvukove. Nikad neću zaboraviti trenutak kad sam prvi put videla Su Jun.

Isprva nisam jasno razaznavala njeno lice, ali sam u njenom pogledu prepoznala gurua. Čitava atmosfera oko nje bila je drugačija, čak mistična, kao da je zaognuta ranom jutarnjom maglom. Prvi i poslednji put sam se tako osetila u nečijem prisustvu. Stajala sam, kao ukopana i okamenjena, iako sam bila nervozna na podsvesnom nivou.

Su Jun mi je prišla i pružila ruku. Njena šaka me je iznenadila – bila je dovoljno krhkja da probudi zaštitnički instinkt u meni.

„Vi ste sigurno gospođa Hong. Drago mi je što smo se upoznale.“

Progovorila sam nesigurnim glasom. „Uh... zdravo... Kako da vam se obraćam...“

„Zovite me prosto po imenu.“

Njen glas je bio sladak i milozvučan. Imala je elegantno i dostoјanstveno držanje, neobično mršave ruke i noge na vitkom telu, okruglo lice, mlečnu put i isklesani nos. Bademaste oči bi joj zaiskrile kad bi se osmehnula. Izgledala je očaravajuće, iako nije bila klasična lepotica. Delovala je mnogo mlađe od dvadeset i nešto. Ali to se nije odnosilo na prodorni pogled.

Intervju je bio magično iskustvo. Bila sam toliko zaokupljena razgovorom s njom da sam jedva primećivala svet oko sebe. Zapreparstila me je svojim uvidima. Svaka njena reč bila je dragocena. Sipala je mudrost i utehu lako razumljivim rečima.

Dok sam sumirala razgovor, pitala sam je: „Kakvi su vaši planovi?“

„Prikupila sam biografije bogatih ljudi širom sveta. Analiziram ih u potrazi za korelacijama između bogatstva i stava prema njemu.“

„Auh, to zvuči očaravajuće. Te analize bi mogле otkriti tajnu sticanja bogatstva!“

Su Jun me je nežno stisla za ruku i rekla: „Vi to verovatno još ne shvatate, gospodo Hong, ali još ste zatočeni u kavezu. Za deset godina ćemo se ponovo sresti, ako odlučite da se oslobođite tog kaveza.“

Nisam shvatila značenje njenih reči, stoga nisam obratila pažnju na njih. Ali sada, deset godina kasnije, priča o ponovnom susretu odzvanjala mi je u ušima kao muzika.

U kakovom stanju ću je zateći posle toliko vremena? Da li će se sećati šta mi je rekla?



Pronalaženje gurua

Svuda sam se raspitivala i pretraživala internet u potrazi za skorašnjim vestima o Su Jun. Posle našeg susreta, pisala je knjige i držala predavanja. Njen ugled je rastao. Uvidi su joj se produbljivali. Govorilo se da je potrebno više od dve godine da bi se s njom stupilo u kontakt. Gomile ljudi opsedale su joj kuću. Pokušavali su da je vide u vreme ekonomskih kriza ili promena članova upravnih odbora.

Su Jun je iznenada nestala.

Prestala je da savetuje bogataše. Njen nestanak je izazvao dosta problema. Globalne korporacije su se toliko oslanjale na njene savete da su neki članovi upravnih odbora otpušteni samo zato što nisu uspeli da obezbede njeno mišljenje. Kandidati na poslednjim izborima za Narodnu skupštinu utaborili su se oko njene kuće, ali nisu uspeli da se sretnu s njom. Da li je slučajnost što su posle doživeli katastrofalne poraze na biralištima?

Mnogo glasina kružilo je o njoj. Govorilo se da priprema otkrivanje zapanjujućih tajni, saznatih na osnovu analiza podataka prikupljenih na savetovanjima, ili da se oporavlja na nekoj prekomorskoj